



СТАНОВИЩЕ

на доц.д-р Петър Александров Цонов
във връзка с оценяване дисертационен труд на тема :
„Влияние на средата за формиране на рискови поведенчески модели, свързани с алкохолната употреба при юноши” ,
представен от д-р Галя Димитрова Чамова

Със заповед № 1451 от 2 юни 2016 на Ректора на Тракийски университет проф. Ив. Въшин- д в м н съм определен за член на Научното жури- за изготвяне на становище за оценяване на дисертационния труд: „Влияние на средата за формиране на рискови поведенчески модели, свързани с алкохолната употреба при юноши”, представен от д-р Галя Димитрова Чамова за придобиване на ОНС „доктор” по научната специалност „социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, към Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора.

Запознат съм с професионалното развитие и публикациите на д-р Галя Димитрова Чамова, дипломиран лекар, с придобита специалност по социална медицина и организация на здравеопазването. Тя работи 3 години като старши експерт в РЗОК Стара Загора и 11 години като асистент при Катедрата по социална медицина и здравен мениджмънт – където придобива преподавателски умения и има научноизследователски опит в областта на общественото здраве и общата медицинска практика – утвърждаване на добри практики, проблеми и предизвикателства на пациент-центрираната медицинска грижа, детерминанти на алкохолната употреба и тютюнопушенето като основа за разработване на превантивни здравни стратегии. Професионалният и път показва целенасоченост и желание за развитие.

Изборът на тема е пряко свързан с дългогодишният опит и придобити умения. Разработката е насочена към удовлетворяване на потребностите от противодействие на неблагоприятните тенденции за увеличаващата се алкохолната употреба при юноши.

В литературният обзор с разбиране са представени проблемите на рисковото поведение. Разисква се социална определеност на рисковото поведение от родители, приятели, връстници, съученици и романтични връзки. Представени са много добре различните теории за рисково поведение - социално влияние, роля на личността, социално заучаване, тенденции в изучаване на рисковото поведение, определения, обяснения и практическо значение на рисковото групиране.

Използва се комплексен подход за определяне на множественото рисково поведение сред юноши с помощта на анонимно анкетно проучване за алкохолната употреба.

Анкетирани са 1077 ученика от три средни училища в гр.Ст.Загора на възраст от 15-19 г.т.e. от 9-12 клас. Обект на изследването са 903 ученика т.e тези с коректно попълнени анкети. Задачите на проучването предвиждат определяне на три вида рисковото поведение - употреба на алкохол, тютюнопушене и наркотици, търсене на индуциращи фактори според работните хипотези и определяне на по-подходящата и достоверната от тях, групиране на рисковите поведения и предложения за превантивните интервенции в училищна среда. Анкетната карта има 23 въпроса с данни за : социалния и демографски статус, самооценка за рисково поведение, оценка за модела рисково поведение, оценка за социално и ситуациянно пресиране. Същността на рисковото поведение се гради на принципите на копиране и интерпретиране. Копирането на модели е интуитивен опит без да се влага съзнание и собствен преценка, докато интерпретирането е приемане или отхвърляне на две нива – нормативно и моделно. Докато първото е вид абстрактно решение, то моделното рисковото поведение изисква оценка за приемливост последвана от решение за избор на алтернативи на рисковото поведение.

Новаторство е използваният метод за по-цялостен анализ на рисковото поведение, съпоставяне на различните детерминанти на рисково поведение. Използването и интерпретирането на различни теории за рисковото поведение обогатява изследователският инструментариум. Процесите на трансформиране на социалното въздействие в множествено рисково поведение са сложни и това е добре подчертано в дисертацията. Будят беспокойство данните показващи високото рисково поведение на голяма част от анкетираните – 44% от анкетираните са пушачи, една трета имат приятели с опит в употребата на наркотици, 41% от учениците имат множествено рисково поведение и само една трета (202 ученици) не упражняват нито едно от трите изследвани рискови поведения.

Преплитането на лични фактори усложняват връзките и налагат търсене на още зависимости които биха обяснили предимствата на определена хипотеза. От събраната информация за рисковото поведение на родителите се получават допълнителни индикатори за рисковите модели в семейна среда, което позволява и по-широко интерпретиране което определено е методологичен принос. Разширяването на кръга от индикатори предлага възможности за извлечане на повече информация и изграждане на значими обобщения. Принос на дисертацията е подчертаване ролята на афективното интерпретиране на моделите на социалната алкохолна употреба, където емоционалната

близост на майките и любимите биха били силни елементи в една превантивна програма. Те следва да бъдат използвани в противовес на „рисковото лидерство”.

Съществен момент в дисертацията са практическите приложения в областта на общественото здраве. Доказва се, че социалната алкохолна употреба е най-широкия модел на рисково поведение и тя е вероятна предпоставка за преход в други рискови поведения т.е „добавяне” и засилване ролята на рискове увреждащи личното и обществено здраве. Груповото влияние на приятели или непознати има своята безусловна роля за моделиране и увеличаване на рисковото поведение. Отчитането на социалните и ситуациянни влияния върху рисковото поведение при организирането и провеждането на програмни интервенции в училищна среда също са принос на дисертационния труд. Важен извод отнасящ се до подобряване на общественото здраве е мотивацията за противодействие на рисковите модели чрез предлагане на алтернативи за личностно развитие в рамките на училищната среда.

Като главен редактор на сп.”Социална медицина” имам лични впечатления за прецизната работа на д-р Галя Чамова от публикуваните в списанието две статии през 2012 и 2014 г, които са свързани с рисковото поведение на юноши и са включени в списъка на нейните научни публикации във връзка с дисертационния и труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Юношеското развитие винаги е свързано с рискове. Един от начините юношите да стават мъже е било посещението в селската кръчма. Там обаче е властвал патриархален модел на общуване и кръгът от познати хора е бил социален коректив в малката общност. Днес в нашата действителност реалността се принизява чрез употребата на алкохол и човек се губи един свят с неограничени възможности, който все повече принуждава хората да се затварят вътре в себе си. Подценява се отговорността към здравето – лично и обществено. Съществува безотговорност и толерантно отношение към алкохолната употреба сред подрастващите.

Настоящата дисертация има принос с разширяване подходите на социалната медицина, в намиране на повече допирни точки със социологията, където съвместното поле на въздействие може да се окаже по-результатно.

Представеният труд на д-р Галя Димитрова Чамова по същество е високо професионален и носи оригинални приноси свързани с превенцията и разработване на здравни програми сред подрастващите. Това ми дава основание убедено да предложа

на уважаемите членове на Научното жури да одобри кандидатурата на д-р Галя
Димитрова Чамова за „доктор” по специалността социална медицина и организация
на здравеопазването към Медицински факултет, Тракийски университет–Стара Загора.

София, 27 юни 2016


доц.д-р Петър Ионов